

Nr 1*Utlåtande i anledning av verkställd granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning.*

För den enligt § 42 mom. 2 riksdagsordningen lagutskott åliggande granskningen av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning har båda kamrarna till lagutskott hänvisat justitieombudsmannens vid innevarande riksdag avgivna berättelse angående justitieombudsmansämbetets förvaltning under år 1967.

Första lagutskottet, som verkställt granskningen, har för ifrågavarande ändamål från justitieombudsmansexpeditionen mottagit dels de diaries, vilka år 1967 förts i nämnda expedition, dels protokoll över de av justitieombudsmannen under året verkställda inspektionerna, dels ock expeditionens registratur för samma år. Därjämte har på särskild begäran handlingarna rörande vissa av justitieombudsmannen handlagda ärenden hållits utskottet till handa.

Över den numera fullbordade granskningen får utskottet härmed avgiva utlåtande.

I ämbetsberättelsen meddelas till en början att justitieombudsmannen Alfred Bexelius begagnat sig av semester under tiderna den 9—den 13 januari, den 13—den 24 februari, den 25—den 31 maj, den 12—den 16 juni, den 14—den 25 augusti och den 23 oktober—den 3 november, varvid ämbetet förestått av hans av riksdagen utsedde ställföreträdare, lagmannen Bengt Sandström. För att få tillfälle att ägna erforderlig tid åt de från principiell synpunkt viktigaste ärendena och för att nedbringa förefintlig arbetsbalans har justitieombudsmannen vidare med stöd av 24 § andra stycket instruktionen för riksdagens ombudsmän uppdragit åt Sandström att under tiden den 1—den 8 januari, den 14 januari—den 12 februari, den 25 februari—den 9 april, den 14 april—den 24 maj, den 3—den 11 juni, den 17—den 25 juni, den 22 juli—den 13 augusti, den 26 augusti—den 22 oktober, den 4 november—den 4 december samt den 8—den 31 december 1967 förrätta å ämbetet ankommande göromål med avseende å ärenden, vilkas avgörande justitieombudsmannen icke själv förbehållit sig.

Ämbetsberättelsen upptager en redogörelse för ärenden av mera allmänt intresse. I berättelsen är jämväl intagna av justitieombudsmannen under år 1967 gjorda framställningar till Kungl. Maj:t. Framställningarna har avsett:

1) ersättning ex gratia åt ett förutvarande banbiträde, som fått återbära vissa uppburna löneförmåner;

2) behovet av föreskrifter om diarieföring av allmänna handlingar i statsdepartementet;

3) vidtagande av sådana åtgärder, att hos statens personalpensionsverk tillämpat förfarande att i vissa fall verkställa avdrag å pension för gäldande av pensionstagare påförd kvarstående skatt med ledning av uppgifter från lokal skattemyndighet icke kom i konflikt med bestämmelsen i 40 § tredje stycket uppbördsförordningen;

4) behovet av översyn av barnavårdslagens bestämmelser rörande fosterbarnsvård m. m.;

5) behovet av översyn av reglerna om handläggning av disciplinärenden mot vetenskapsakademiens tjänstemän;

6) tillämpningen av bestämmelserna i barnavårdslagen om juristmedverkan i vissa barnavårdsmål;

7) behovet av föreskrifter rörande anlåtande av patienters vid mental-sjukhus arbetskraft för utförande av privata sysslor åt personalen;

8) förslag om ändring av gravationsbeviskungörelsen i syfte att gravationsbevis skall upptaga upplysning huruvida mark frångått fastigheten och i så fall vilket år det senast skett;

9) behovet av åtgärder för nedbringande av väntetiderna vid rättspsykiatriska undersökningar i brottmål;

10) behovet av skärpta bestämmelser mot svårartat och upprepat djurplågeri;

11) behovet av en på erfarenheter från 1966 års lärarkonflikt grundad översyn av förhandlingsordningen på det offentliga tjänstemannaområdet; samt

12) upphävande av bestämmelsen i 31 § 3 mom. tulltaxeringskungörelsen om tullfrihet för vissa gåvor av tobaksvaror.

Sedan Kungl. Maj:t berett justitieombudsmannen tillfälle därtill, har han avgivit remissyttrande över offentlighetskommitténs betänkande »Offentlighet och sekretess».

I anledning av brister och otydligheter i lagstiftningen, vilka uppmärksammats vid prövning av klagomål eller i samband med inspektioner, har handlingarna i ett flertal ärenden överlämnats till vederbörande departementschef eller pågående utredningar för kännedom.

Under år 1967 har justitieombudsmannen för inspektion besökt myndigheter i Uppsala län, därvid besöktes

länsstyrelsen,

lantbruksnämnden, länsskolnämnden, länsnykterhetsnämnden, länsarbetsnämnden, länsbostadsnämnden, länsarkitektkontoret,

länsåklagarmyndigheten och länspolischefen,

överlantmätaren,
 skogsvårdsstyrelsen,
 hyresnämnden i Uppsala,
 överförmyndaren i Uppsala,
 allmänna försäkringskassan,
 universitetsförvaltningen och studiemedelsnämnden,
 skolstyrelsen i Uppsala,
 barnavårds-, nykterhets- och hälsovårdsnämnderna i Uppsala,
 socialvårdsbyrån i Enköping,
 barnavårds-, nykterhets- och socialnämnderna i Tierps köping,
 lokala skattemyndigheterna i Uppsala,
 Enköpings och Tierps fögderi, samt
 Bärby ungdomsvårdsskola.

Tjänsteförrättande justitieombudsmannen Sandström har inspekterat följande myndigheter i Uppsala län:

Uppsala läns södra och norra domsagor samt rådhusrätten i Uppsala,
 fångvårdsanstalten i Uppsala,
 polismästaren i Uppsala, samt
 kronofogdemyndigheten i Uppsala.

Över de under 1967 handlagda klagomålen och anställda åtalen m. m. meddelas i berättelsen följande översikt.

»På sätt framgår av ämbetsberättelsen till 1967 års riksdag uppgick antalet av de till år 1967 balanserade, under handläggning varande ärendena till	337
Antalet under år 1967 diarieförda ärenden har uppgått till 1 881 (mot 1 748 under år 1966 och 1 438 under år 1965). Av dessa avsåg 23 JO-ämbetets organisation och dylikt. Av återstående 1 858 under år 1967 diarieförda ärenden har anhängiggjorts	
genom klagomål	1 684
genom remisser	2
på grund av tidningsartiklar	22
på grund av anmärkning vid inspektion eller eljest på JO:s initiativ	150
Summa balanserade och inkomna ärenden	<u>2 195</u>

Av dessa ärenden har under år 1967:

1) till annan myndighet överlämnats	11
2) såsom återkallade avskrivits	5
3) utan åtgärd avskrivits	513
4) efter vederbörandes hörande eller efter annorledes verkställd utredning avskrivits	888
5) till åtal eller disciplinär bestraffning hänvisats (6 resp. 2 ärenden)	8

6) föranlett 12 framställningar till Kungl. Maj:t i 34 ärenden	34
7) föranlett avgivandet av remissutlåtande	1
8) föranlett rättelse, påpekande, erinran eller annan åtgärd . . . . . och är vid 1967 års slut:	288
9) i avbidan på infordrad förklaring, påminnelse av avgivande eller annan utredning vilande	287
10) i avbidan på domstols eller annan myndighets beslut vilande ..	24
11) på prövning beroende	136
	Summa 2 195

Tabell över de verksamhetsområden som berörts av de under
år 1967 diarieförda ärendena¹

Verksamhetsområden	Klagomål	JO:s initiativ	Summa
Domstolsväsendet (utom förvaltningsdomstolar)	175	43	218
Åklagarväsendet	103	9	112
Polisväsendet: brottmål	144	—	144
andra polisiära ärenden	77	4	81
Exekutionsväsendet	58	2	60
Kriminalvården	190	1	191
Medicinalväsendet: mentalsjukvården	96	1	97
i övrigt	43	2	45
Nykterhetsvården	24	15	39
Barna- och ungdomsvården	46	33	79
Byggnadsväsendet	42	4	46
Hysesregleringen	4	4	8
Lantmäteriet	7	—	7
Skolväsendet	86	5	91
Taxeringsväsendet	57	25	82
Administrationn i övrigt (avseende andra ärenden än de ovan nämnda)			
centrala statliga verk och nämnder	62	2	64
länsstyrelser	50	6	56
andra lokala organ	65	6	71
Statens affärsdrivande verk	24	1	25
Kyrkliga myndigheter	18	2	20
Kommunala myndigheter (i övrigt)	141	8	149
Kungl. Maj:t i statsrådet och riksdagen	4	—	4
Enskilda sammanslutningar och personer	95	—	95
Förfrågningar, orediga klagomål o. d.	142	—	142

¹ Åtskilliga ärenden har avsett flera verksamhetsområden.

De under år 1967 beslutade åtalen har riktats

1) mot ett kommunalråd, tillika ordförande i byggnadsnämnd, för att denne åsidosatt tjänsteplikt genom att i samband med förhandling med sökande av byggnadslov till en motellanläggning begära penningbidrag till byggande av en isbana i kommunen;

2) mot sex ledamöter av byggnadsnämnd såsom ansvariga för ett beslut,

varigenom nämnden — utan att laga skäl förelegat härför — medgivit dispens från vad som föreskrivits i fastställd stadsplan rörande antal våningar;

3) mot en ordförande i domstol för dröjsmål med färdigställande av dom i avgjort mål;

4) mot en ordförande i hyresnämnd för dröjsmål med handläggning av mål angående fastställande av grundhyra;

5) mot två lotsar för att de, såsom ett led i en aktion avsedd att utöva otillbörliga påtryckningar mot statsmakterna, vägrat att lotsa i hävdvunna former; samt

6) mot en polismästare för obefogat ingripande mot enskilda personer.

Åtgärderna för disciplinär bestraffning har avsett tre fall, då styresman vid fångvårdsanstalt ålagt intagen å anstalt isoleringsstraff under för lång tid.»

Rörande arbetsbalansen anför justitieombudsmannen bl. a. följande.

På sätt framgår av de inledningsvis lämnade uppgifterna har antalet klagomål under år 1967 uppgått till 1 684 mot 1 553 under 1966 och 1 217 under 1965. Ökningen av antalet klagomål i förhållande till år 1966 är i huvudsak skenbar. Av de under 1967 diarieförda klagomålen kommer nämligen 93 från en och samma person och är riktade väsentligen mot olika enskilda företag, varför handläggningen av dessa icke berett något arbete. Antalet ärenden som upptagits på JO:s initiativ har uppgått till 172 under 1967 mot 164 och 190 för respektive åren 1966 och 1965. Härtill kommer 2 remisser. Hela antalet nya ärenden har under 1967 uppgått till sammanlagt 1 858 mot 1 719 under 1966 och 1 412 under 1965. Under år 1967 har såsom framgår av den lämnade redogörelsen avgjorts 1 748 ärenden mot 1 689 under 1966 och 1 552 under 1965. Härigenom har antalet vid årsskiftet 1967/68 balanserade ärenden stigit till 447 mot 337 vid föregående årsskifte och 307 vid utgången av 1965. Av de till 1968 balanserade ärendena har 16 inkommit före 1967; motsvarande siffra vid årsskiftet 1966/67 var 9. Av övriga till 1968 balanserade ärenden, eller 431 ärenden, har 58 anhängiggjorts under första halvåret 1967 och återstoden, eller 373 ärenden, under samma års sista hälft.

Då endast 26 av de före den 1 juli 1967 inkomna ärendena är på prövning beroende, kan arbetsbalansen icke anses oroväckande. Arbetsmängden har dock varit så stor att den icke låtit sig bemästra utan anlitan av extra arbetskraft i stor utsträckning.

Berättelsen upptager meddelande därom, att under år 1967 någon förklaring av lag, i den ordning § 20 regeringsformen bestämmer, icke blivit meddelad av Kungl. Maj:t.

Utskottet. Vid den granskning av justitieombudsmannens ämbetsförvaltning, som utskottet grundlagsenligt förehaft, har icke någon anledning till anmärkning förekommit, vilket utskottet härmed för riksdagen anmäler.

Stockholm den 31 januari 1968

På första lagutskottets vägnar:

INGRID GÄRDE WIDEMAR

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herrar Hjorth (s), Arvidson (h), Ernulf (fp), Svanström (cp) och Schött (h);

från a n d r a kammaren fru Gärde Widemar (fp), herr Ekström i Björkvik (s), fru Löfqvist (s), herrar Gustafsson i Borås (fp), Oskarson (h), fru Lindevist (s), herrar Zetterström (s) och Johansson i Växjö (cp).